

Remissyttrande över promemorian Höjd skatt på alkohol och tobak

Dnr Fi2022/00247

IOGT-NTO har ombetts att yttra sig över promemorian och framför här sina synpunkter över delar av dess innehåll och förslag.

IOGT-NTO:s inställning

Det är på många sätt en vinst för människor och samhälle att skatter på alkohol och tobak höjs. IOGT-NTO är därför positiv till de aviserade skattehöjningarna.

Vi vet att det också finns utrymme att göra mer för att stärka folkhälsan och bidra till ett mer hållbart samhälle. Mot bakgrund av att delar av förslagen är onödigt defensiva lämnar IOGT-NTO följande kommentarer och synpunkter.

Alkoholskatten

Effektiv folkhälsoåtgärd med outnyttjad potential

IOGT-NTO instämmer i bedömningen att alkoholskatt utgör ett viktigt verktyg för att nå alkoholpolitikens mål att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skador. Alkoholskatt utgör en effektiv åtgärd, eftersom en ökad kostnad minskar efterfrågan på och därmed konsumtionen av alkohol.

Denna slutsats understryks inte minst av en studie nyligen släppt av WHO:s Europaregion.¹ Studien drar ett flertal slutsatser: alkoholens skadeverkningar utgör en av de största bördorna på folkhälsan i Europa; alkoholskatt är ett av de effektivaste verktygen för att minska alkoholens skadeverkningar och alkoholskattens potential som folkhälsoåtgärd är kraftigt outnyttjad.

Sverige har en låg alkoholskatt jämfört med våra skandinaviska grannländer.² Den svenska skatten ligger betydligt lägre än både den finska och norska motsvarigheten för alla produkter, förutom spritskatten där Finland och Sverige ligger på samma nivå. Exempelvis uppgår den svenska vinskatten till hälften av den norska vinskatten. Detsamma gäller för ölskatten. Den svenska ölskatten ligger även lägre än ölskatten i både Storbritannien och Irland.

Mot bakgrund av detta framstår regeringens föreslagna höjningar som modesta och otillräckliga. Mer gedigna höjningar krävs för att alkoholskattens folkhälsopolitiska potential ska utnyttjas. Enligt WHO skulle en effektiv alkoholskatt kunna rädda över 800 liv i Sverige

¹ Neufeld, M., Rovira, P., Ferreira-Borges, C., Kilian, C., Sassi, F., Veryga, A. and Rehm, J., 2022. *Impact of introducing a minimum alcohol tax share in retail prices on alcohol-attributable mortality in the WHO European Region: A modelling study*. [online] www.thelancet.com. Available at: <[https://www.thelancet.com/journals/lanepi/article/PIIS2666-7762\(22\)00018-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanepi/article/PIIS2666-7762(22)00018-7/fulltext)> [Accessed 16 March 2022].

² Alko. *Information on the Nordic Alcohol Market 2020*. Helsinki 2020. ISBN 978-952-69301-3-8.

årligen.³ Det utgör nästan en femtedel av de alkoholorsakade dödsfallen i Sverige, som för 2019 uppskattades till 4 340 av Global Burden of Disease.

Överdriven oro bör inte förhindra effektiv beskattning

De aviserade skattehöjningarna är blygsamma och ska dessutom genomföras i två steg. Regeringen motiverar detta utifrån en oro att skattehöjningarna kan leda till ökad oregistrerad handel. Forskning visar dock att en sådan oro inte ska överdrivas och tillåtas förhindra eller begränsa skattehöjningar.⁴ Skattehöjningar leder nämligen inte automatiskt till ökad oregistrerad handel. Istället påverkar andra faktorer, vilka kan förebyggas genom en rad olika åtgärder. Oregistrerad handel förebyggs företrädesvis genom förbättrad kontroll av skatteinbetalning bl.a. genom skattemärken.

Tobaksindustrin har under lång tid hänvisat till oro om ökad oregistrerad handel för att förhindra höjningar av tobaksskatten. Dessa argument har dock visat sig vara felaktiga.⁵ IOGT-NTO noterar att alkoholindustrin har antagit samma strategi.

Oregistrerad handel kan därför beaktas vid betydande höjningar av alkoholbeskattningen, men bör inte anses utgöra ett hinder för att genomföra skattehöjningar. Detta eftersom forskningen inte tyder på en ökad oregistrerad handel vid skattehöjningar, om begränsningsåtgärder vidtas.

Mot bakgrund av detta finns det anledning att överge två-steps-implementeringen samt höja skattesatserna ytterligare.

Indexering ett viktigt verktyg

Den svenska alkoholskatten har höjts sporadiskt och osystematiskt, vilket har lett till att skattesatserna har halkat efter den övriga prisutvecklingen i samhället.

De senaste två decennierna har inflationen överstigit den nominella prisökningen på alkohol. Realpriset på alkohol har följaktligen minskat med över 7 procent sedan 2000, trots genomförda skattehöjningar.⁶ Det är angeläget att i folkhälsosyfte säkerställa att realpriset på alkohol inte fortsätter att sjunka, inte minst mot bakgrund av den höga inflationstakten som vi just nu ser.

IOGT-NTO vill därför understryka behovet av indexering av alkoholskatten. Det är ett effektivt sätt att förhindra att realpriset på alkohol sjunker. Detta för att undvika att aviserade skattehöjningar annars skulle komma att sakna effekt. Svensk alkoholskatt skulle, precis som tidigare, fortsätta att halka efter den övriga prisutvecklingen, med negativa konsekvenser för folkhälsan och samhällsekonomin.

³ Neufeld, M., Rovira, P., Ferreira-Borges, C., Kilian, C., Sassi, F., Veryga, A. and Rehm, J., 2022. *Impact of introducing a minimum alcohol tax share in retail prices on alcohol-attributable mortality in the WHO European Region: A modelling study*. [online] www.thelancet.com. Available at: <[https://www.thelancet.com/journals/lanepi/article/PIIS2666-7762\(22\)00018-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanepi/article/PIIS2666-7762(22)00018-7/fulltext)> [Accessed 16 March 2022].

⁴ Rehm, J., Neufeld, M., Room, R., Sornpaisarn, B., Štelemėkas, M., Swahn, M. H., & Lachenmeier, D. W. (2022). The impact of alcohol taxation changes on unrecorded alcohol consumption: A review and recommendations. *The International journal on drug policy*, 99, 103420. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2021.103420>

⁵ IARC Handbooks of Cancer Prevention, Tobacco Control, Vol. 14: Effectiveness of Tax and Price Policies for Tobacco Control (2011: Lyon, France).

⁶ Indikatorlabbet (ANDT). Folkhälsomyndigheten.

Tobaksskatten räknas om årligen med hänsyn till förändringen i konsumentprisindex. Alkoholskatten bör hanteras på samma sätt. IOGT-NTO föreslår därför att skattehöjningen kompletteras med införande av indexering.

En effektiv alkoholskatt främjar jämlik hälsa

Socioekonomiskt sårbara grupper löper en förhöjd risk att drabbas av alkoholrelaterade skador. Alkoholskatt utgör ett effektivt verktyg för främjandet av en mer jämlik hälsa, eftersom ett högre pris på alkohol både minskar den totala konsumtionen samt konsumtionen bland högkonsumenter. Därmed bidrar alkoholskatt till att minska hälsoklyftorna. Detta utgör ännu en god anledning att effektivisera svensk alkoholskatt, både genom mer gedigna höjningar än de som aviserats, samt genom indexering.⁷

Alkoholskatt gynnar samhällsekonomin

Alkoholens skadeverkningar uppskattas orsaka en 2 procent lägre BNP-utveckling i Sverige årligen.⁸ Mot denna bakgrund har OECD understrukit att alkoholskatt inte bara är en investering i folkhälsan utan även i samhällsekonomin, eftersom dessa är tätt sammankopplade.⁹ Skattehöjningar på alkohol ger ekonomiska vinster för samhället, inte enbart genom att på lång sikt sänka kostnaderna för alkoholrelaterad ohälsa och förtida död (produktionsbortfall och sjukvårdskostnader) utan också genom att ge ökade skatteintäkter.

Mot bakgrund av detta bör regeringens förslag ses över och effektiviseras genom mer rejäla höjningar, samt indexering.

Tobaksskatten

Liksom alkohol utgör tobak- och nikotinprodukter hälsovådliga produkter som skadar både konsumenter och samhället i stort. IOGT-NTO välkomnar skattehöjningarna på tobak- och nikotinprodukter, men lämnar följande synpunkter och kommentarer.

IOGT-NTO instämmer i det övergripande målet att förbättra folkhälsan och anser att en minskad tobakskonsumtion är angeläget. Skatten utgör ett effektivt styrmedel i det tobakspreventiva arbetet och är den mest effektiva åtgärden enligt WHO. Ett högt pris avhåller barn och ungdomar från att börja med tobak, samtidigt som det leder till att etablerade konsumenter försöker upphöra med eller minska sin konsumtion.

IOGT-NTO konstaterar att de aviserade höjningarna är i blygsammaste laget och att skatten bör höjas ytterligare.

Det är oroande att Sverige, trots de aviserade skattehöjningarna, fortsätter att ha bland de lägsta cigarettpriserna i EU i förhållande till invånarnas köpkraft. De föreslagna

⁷ Euro.who.int. 2022. *Alcohol pricing in the WHO European Region: update report on the evidence and recommended policy actions (2020)*. [online] Available at: <<https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/alcohol-use/publications/2020/alcohol-pricing-in-the-who-european-region-update-report-on-the-evidence-and-recommended-policy-actions-2020>> [Accessed 16 March 2022].

⁸ OECD SPHeP NCDs Explorer, <http://oecdpublichealthexplorer.org/#>

⁹ OECD (2021), *Preventing Harmful Alcohol Use*, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6e4b4ffb-en>.

skattenivåerna utnyttjar inte skattens potential som folkhälsoåtgärd och är inte tillräckliga för att Sverige ska ligga jämsides med sina nordiska grannländer.

Därtill vill IOGT-NTO tillägga vikten av att tobak- och nikotinprodukter bör skattas på samma sätt. Detta eftersom alla nikotinprodukter är beroendeframkallande och konsumenterna annars dras till de billigare varorna. Denna risk tillgodoses inte i förslaget, trots Världshälsoorganisationens (WHO) rekommendationer.

Regeringen måste ta ansvar för att folkhälsan fredas från inflytande av alkohol- och tobaksindustrin

IOGT-NTO noterar att tobaks- och alkoholindustrin är aktivt inkluderade i remissförfarandet.

Det föreligger en grundläggande och olösbar konflikten mellan tobaksindustrins och folkhälsans intressen. Artikel 5.3 i Tobakskonventionen, ratificerad av Sverige 2005, framhåller denna konflikt och understryker vikten av skydda folkhälsopolitiken från direkt och indirekt påverkan från tobaksindustrin. Trots detta har regeringen inkluderat tobaksindustrin i remissförfarandet.

Samma grundläggande och olösbara konflikt återfinns mellan alkoholindustrin och folkhälsan. Alkoholindustrin, liksom tobaksindustrin, tjänar pengar på varor som skadar konsumenterna och orsakar stora kostnader för samhället, i form av sjukdom, tidig död, resursbortfall, vårdkostnader och mänskligt lidande.

Mot bakgrund av denna intressekonflikt bör alkoholindustrin exkluderas från inflytande i beslutsprocesser gällande svensk folkhälsopolitik. Alkoholindustrin – liksom tobaksindustrin – bör inte aktivt konsulteras under remissförfaranden, och de synpunkter som inkommer från alkoholindustrins företrädare, representanter och ”ambassadörer” måste alltid bedömas i ljuset av att det finns ett starkt bakomliggande vinstintresse. Detta vinstintresse gynnar några få och skadar många – dessutom i en utsträckning så att vi på samhällsnivå gör förluster många gånger om.

IOGT-NTO
Stockholm 2022-03-18

Lucas Nilsson
Förbundsordförande